

Мовчан Д.О.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ОСОБИСТОСТІ

Кожний психічний стан є переживанням суб'єкта й водночас діяльністю його різних систем. Він має зовнішнє вираження і виявляється у зміні ефекту діяльності, яку виконують. Тільки за сукупністю показників, що відображають кожний з цих рівнів, можна зробити висновок про наявність у людини того чи іншого стану.

Психічний стан характеризується як функціональний рівень психіки, що вбачає взаємодію впливу внутрішнього середовища організму або зовнішніх чинників та визначає спрямованість перебігу психічних процесів у цей момент, а також вияв психічних властивостей людини.

Провідне місце в діагностиці станів належить переживанням, пов'язаним зі ставленням особистості. Виокремлення останнього як чільного чинника психічного стану особистості дає змогу розглядати психічний стан саме як якісну характеристику психіки особистості, що об'єднує у собі психічні процеси та властивості особистості та здійснює вплив на них.

О. Прохоров визначає поняття психічного стану як відображення особистістю ситуації у вигляді цілісного синдрому в динаміці психічної діяльності, який виражається в єдності переживання та поведінки у деякому континуумі часу.

Важливість вивчення психічних станів пояснюється тим, що від їхньої зміни залежить ефективність поведінки й діяльності. Особливо це стосується людей, специфіка діяльності яких та умови її виконання часто мають складний, надзвичайний характер.

Великий внесок у розвиток уявлень про психічний стан зробив Н.М. Ланге. До галузі психічних станів він відносить широку область афективних проявів (афекти, емоції), мотиваційні стани — потяги, вольові акти, «ті психічні явища, яких елементи обумовлені фізіологічним збудженням не вищих органів чуття, а внутрішніх органів тіла, а саме: м'язів, зчленувань, сухожилів, кровоносних судин органів внутрішніх порожнин».

Психічні стани можна класифікувати як вияви психічних процесів:

1. стани емоційні - настрої, афекти, пристрасті розглядають як форми виявів афективної сфери, афективних процесів, що розрізняються за тривалістю: від короткочасного афекту до настрою як поточного, тривалого стану і до пристрасті як перманентного, хронічного стану.

2. стани вольові - рішучість, розгубленість тощо; тимчасові психічні стани, які є оптимальними внутрішніми умовами, що забезпечують успішне подолання особистістю труднощів

3. стани пізнавальні – зосередженість, розсіяність (прояви уваги), замисленість, сумніви (прояви мислення) тощо.

Складність розрізнення типів психічних станів у тому, що їх майже неможливо розмістити в межах однієї шкали, класифікувати за однією ознакою. Отже, психічний стан, з одного боку, можна розглядати як інтегроване відображення у психіці взаємодії внутрішніх умов і зовнішніх впливів у відносно статичний відрізок часу. З іншого - як проекцію психічних процесів на психічні властивості людини, унаслідок чого зіштовхнуться психоенергії різних потенціалів, що зумовлює появу тимчасової надлишкової психоенергії, яка й визначає психічний стан людини.

Роботу виконано під керівництвом доцента кафедри Практичної психології Астахової К.В.